

Layihənin istiqaməti:

"İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi"

Firəngiz Əlizadə çoxcəhətli yaradıcılığı ilə Azərbaycanın, eləcə də dünya müasir musiqi mədəniyyətinin tarixində şərəfli yer tutur. O, musiqi mədəniyyətimizdə elə sənətkarlardandır ki, istedadını bəstəkarlıqda, ifaçılıqda, eləcə də musiqişünaslıq yaradıcılığında göstərə bilmişdir.

Heç də təsadüfi deyil ki "UNESCO-nun Sülh naminə Artist" titulu sahiblərindən biri, Xalq artisti, professor, Azərbaycan bəstəkarlıq ittifaqının sədri F.Əlizadə "Şərəf" ordeninə layiq görülmüşdür. Bir çox nüfuzlu mükafatların və fəxri adların laureatı olan Firəngiz Əlizadə, Azərbaycan musiqisinin inkişafında böyük töhfələr vermiş, ölkəmizi bütün dünyada tanıdan musiqiçilərimizdən biridir.

Bu gün müasir musiqi dünyamızda onun əsərləri ən məşhur orkestrlərin, ifaçıların repertuarına bəzəyir, bir çox adlı-sanlı konsert salonlarında bəstəkarın müəllif konsertləri keçirilir.

BU FENOMENİN SİRRİ NƏDƏDİR?

Ötən il Los-Ancelesdə "Qrammy" mükafatının 57-ci təqdimat mərasimi keçirilib. Amerikalı skripkaçı Hillari Han Firəngiz Əlizadənin "İmpuls" əsəri ilə ən yaxşı kamera musiqisi nominasiyasında "Qrammy" mükafatına layiq görülüb.

Mühəndəs, 17-ci əsrdə Kral XI Ferdinandın əmri ilə inşa olunmuş məşhur "Nimfenburq" qəsridə "Sonorizonte" ansamblının ifasında F.Əlizadənin "Schwindende Schönheit" ("Qeyb olmuş gözəlliklər") əsərinin premyerası böyük təntənə ilə baş tutmuşdu. Qeyd edək ki, əsər Şərqi Azərbaycanın müharibələr səbəbindən məhv olmuş, dağıdılmış gözəlliklərindən - tarixi abidələrindən, muzeylərindən bəhs olunur.

Bu yaxınlarda Almaniyanın Auşburq şəhərində, möhtəşəm "Qızıl Salon"da F.Əlizadənin klarnet və violonçel üçün "Duo of accordanse" ("İkili vəhdət") adlı əsərinin premyerası olmuşdur. Bu əsər görkəmli alman violonçel ifaçısı, professor Yulius Bergenin 60 illiyinə həsr edilmişdir. Yubiley tədbirində Y.Berqer və koreyalı klarnet ifaçısı Hyun Yunqun təqdim etdiyi əsər dinləyicilərin alqışları ilə qarşılanmışdır.

Firəngiz Əlizadə fenomeninin sirri nədədir? İlk növbədə Allah vergisi olan bəstəkarlıq istedadındadır. Onun ilk əsərlərindən başlayaraq, instrumental əsərlərindən tutmuş xor əsərlərinə, operalarından tutmuş baletlərə və ən son illərdə yazılmış əsərlərə qədər fitri istedad sübut olunur.

Görkəmli Azərbaycan bəstəkarları Ü.Hacıbəyli, Q.Qarayev, C.Hacıyev, F.Əmirov, A.Məlikov kimi, F.Əlizadə də musiqi tariximizə gənc yaşlarından daxil olmuşdur.

Hələ konservatoriyasının 3 kursunda dahi Q.Qarayevin tələbəsi olarkən o, A.Berqerə həsr olunmuş fortepiano sonatasını yazır və bu əsər Azərbaycanda, eləcə də Moskvada, Kiyevdə, Tbilisidə, sonra isə İtaliyada səslənərək gənc bəstəkarın istedadından xəbər verir.

Tələbəlik əsərləri içərisində diplom işi kimi təqdim olunan fortepiano və orkestr üçün konsertinin adını çəkmək lazımdır. Yüksək professionalıqla yazılan əsər müəllifin ifasında defələrlə Azərbaycanda və başqa ölkələrdə uğurla səslənmişdir. Bu əsərlər içərisində xüsusi ilə muğam üslubunda yazılan "Habil sayağı" kompozisiyası fərqlənir. Bu əsərdə bəstəkar ilk dəfə olaraq Avropa aləti olan violonçelin ifasında kamança və fortepiano alətlərinin imitasiyasını göstərir. Eyni zamanda tar, ud, dəf, qoşa nağara alətlərinin səslənməsini əlavə sıradə səsləndirir. Əsəri yaratmağa F.Əlizadəni görkəmli kamança ustası, Xalq

Musiqiyə həsr olunan ömür

artisti Habil Əliyevin ifası ruhlandırmışdı. Kompozisiya müxtəlif ölkələrdə və şəhərlərdə ifa olunaraq, bəstəkarı böyük uğur gətirdi.

Əsərə möhür qoyan istedadlı violonçel ustası İvan Moniqetti olmuşdur. İstedadlı ifaçının sifarişi ilə yazılan "Habil sayağı" "Varşava payızı" festivalında ən yaxşı violonçel əsəri kimi qiymətləndirilmişdir.

YÜKSƏK ENSİKLOPEDİK BİLGİLƏRƏ SAHİB

F.Əlizadənin unikal əsərləri sırasında 1979-cu ildə yazılan orqan "Fantaziya"nın adını çəkmək lazımdır. E.Mqlaşvili, T.Yakubova, R.İsmaylova kimi tanınmış orqan ifaçılarının ifasında bu əsər bir çox ölkələrdə uğurla ifa olunur. Orijinal melodik dili, inkişaf dinamikası, ritmik zənginliyi ilə fərqlənən "Fantaziya" dinləyicilərin dərin həsr-əhəngini qazanmışdır.

F.Əlizadənin yaradıcılığının maraqlı sahəsini xor vokal üçün yazılmış əsərlər təşkil edir. Nəbi Xəzrinin sözlərinə yazılmış "Vətən haqqında mahnı" oratoriyası bəstəkarın ilk monumental xor əsəridir. Müəllif bu əsərdə vətəne, xalqa olan böyük məhəbbətini, Nəbi Xəzri şerində olan fəlsəfəni yeganə dramaturji məqsəddə tabe edir. Şairin mətni musiqidə bütünlüklə əhatə olunmuşdu. Qeyd edək ki, F.Əlizadə konservatoriyayı bitirəndən sonra bəstəkarlıqla yanaşı, pedaqoji fəaliyyəti ilə məşğul olur. Belə ki, uzun illər o, indiki Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının "Musiqi tarixi" kafedrasının müəllimi kimi "Müasir musiqi" və "Orkestr üslubu tarixi" fənlərindən dərs deyir. Ensiklopedik bilgiləri ilə tələbə auditoriyasını təəccübləndirən müəllim, müasir musiqi haqqında maraqlı məruzələrinə fortepiano ifa olunan illüstrasiyalar əlavə edərək, mövzulara böyük rəng qatırdı. Bir çox tələbələr yaddaşındadır F.Əlizadənin ifasında İ.Stravinskini, A.Berqin, A. Vebərnin, A.Şenberqin ən gözəl əsərlərinin özünəməxsus interpretasiyası. Demək olar ki, F.Əlizadə istedadlı musiqiçilərin bir neçə nəslini yetişdirən gözəl müəllimdir.

Pedaqoji fəaliyyəti ilə bərabər, F.Əlizadə istedadlı musiqişünas kimi də yerli və ümumittifaq mətbuatında musiqimizin müxtəlif problemləri haqqında dəyərli məqalə və resenziyalarla çıxış edir.

1994-cü ildə "Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında orkestr üslubunun formalaşması" mövzusunda dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək, incəsənət üzrə fəlsəfə doktoru adına layiq görüldü. 1998-ci ildə onun "Azərbaycan simfonik musiqisi", daha sonra isə "Qara Qarayev" kitabları çap olunur.

Yüksək ensiklopedik bilgilərə sahib olan F.Əlizadə müasir dünya musiqi mədəniyyətinin təcrübəsini dərinləndirən öyrənmiş, və XX əsrin ən gözəl nailiyyətlərini öz yaradıcılığında istifadə etmişdir. O, zəmanəmizin elə nadir simalarındandır ki, onun istedadı və sənətkarlığı müasir musiqi sənətinin inkişaf yollarını müəyyən edir. Bəstəkar, pianoçu və musiqişünas Əlizadə gənclik illərindən bir-birini tamamlayır. Onun müəllimi Q.Qarayev deyirdi ki, sənətkarın yorulmaq bilmədən təkmilləşmə yolu budur.

TÜRKİYƏ İCTİMAİYYƏTİNİ HEYRAN EDƏN "BOŞ BEŞİK"

Firəngiz Əlizadənin yaradıcılığı Türkiyə və Almaniya ilə sıx bağlıdır. O, 1993-98-ci ildə Türkiyədə, 1999-2006-cı illərdə Almaniya dövlət olaraq, bu ölkələrdə çalışmışdır.

F.Əlizadə Türkiyənin Mersin şəhərində "Boş beşik" baletini yazmışdı. Bu əsər böyük uğurla Mersin Opera Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur. Bu əsərdə F.Əlizadə operanın xor kollektivinin bədii rəhbəri kimi bir çox klassik operalara dirijorluq etmişdir.

Türkiyə ictimaiyyəti onun bu zəhmətini nəzərə alaraq, 1997-ci ildə Firəngiz Əlizadənin 50 illik yubiley yaradıcılığına həsr olunmuş möhtəşəm festival keçirmişdir.

Almaniyada çalışdığı zaman F.Əlizadə xüsusi olaraq bəstəkarlıqla məşğul olur. Berlində fəaliyyət göstərən bir çox musiqi kollektivləri bəstəkarı müxtəlif janrlarda əsər yazmaq üçün sifarişlər verirdilər.

Amerikanın dünya şöhrətli "Kronos" kvarteti F.Əlizadənin yaradıcılığına maraqla göstərərək, onun "Oasis", "Muğam sayağı", "Dance" əsərlərini dünya turnesi proqramlarına salaraq, bir çox ölkələrdə uğurla ifa edir.

Dünya şöhrətli violonçel ifaçısı Yo-Yo-Ma F.Əlizadə yaradıcılığına böyük maraqla göstərərək, "İpək yolu" konsert proqramlarına bəstəkarın "Dərviş", "Habil sayağı", "Muğam sayağı", "Aşk havası" əsərlərini daxil edib. Bir çox görkəmli musiqi xadimləri F.Əlizadə yaradıcılığına yüksək qiymət veriblər. Görkəmli violonçel ustası M.Rastropoviç də onun yaradıcılığına yüksək qiymət verib. Onun sifarişi ilə F.Əlizadə Rastropoviç adına keçirilən VIII Beynəlxalq Müsəbiqə üçün "Oyan" əsərini yazmışdır. O, Rastropoviçin məsləhəti ilə Milli Emlər Akademiyasının müxbir üzvü, professor Nərgiz Paşayevanın librettosu əsasında "İntizar" operasını da yazır.

Bu əsər Azərbaycan Opera və Balet teatrının səhnəsində defələrlə göstərilib və tamaşaçılar tərəfindən maraqla qarşılanıb. Səhnə əsəri Azərbaycan tarixinin yaxın keçmişində baş verən faciəvi hadisələr, Xeyirlə Şərin əbədi mübarizəsi kimi ümumbəşəri mövzu kontekstində açılır.

"İntizar" operası F.Əlizadənin ən görkəmli əsərlərindən biridir. Opera bəstəkarının vokal xor sahəsində apardığı axtarışlarının məntiqi nəticəsi olaraq, özünəməxsus musiqi üslubu əsasında yaranmışdır. Opera müasir üslubu ilə yanaşı, orijinal milli musiqi dili ilə tamaşaçıların diqqətini cəlb edir.

"İntizar" operasının xəlqiliyi əsərin mövzusunda, niyyətində-yüksək inam, sədaqət ideyasındadır. Opera özünün ideya-emosional məzmunu ilə xəlqidir.

"İntizar" operası F.Əlizadənin yaradıcılıq təcrübəsində yeni bədii üfüqlər açmış mühüm bir dövrün məhsuludur.

İSLAM DİNİNƏ AİD İLAHİLƏRİN BƏSTƏLƏNMƏSİ ONA HƏVALƏ EDİLİB

F.Əlizadə daim axtarışdadır. Yubiley illərdə o, Nəsiminin sözləri əsasında "Passion" əsərini yazıb. Qeyd etmək lazımdır ki, Avropanın nüfuzlu mədəniyyət təşkilatlarından biri olan "Amsterdam Royal Concertgebouw" tərəfindən son illər ərzində müxtəlif dinlərə məxsus "Passions- "İlahilər" layihəsi həyata keçirilmişdir. Artıq müxtəlif dini inancları sahib görkəmli bəstəkarlar əsərlər sifariş olunub və səsləndirilib. Nəhayət, İslam dininə aid ilahilərin də bəstələnməsi gündəmə gəlib.

Bu iş Azərbaycan peşəkar bəstəkarlıq məktəbinin görkəmli nümayəndəsi Firəngiz Əlizadəyə həvalə olunub.

Beləliklə, "Nəsimi Passion" əsəri yaranmışdır və bu möhtəşəm əsəri ingilis dirijoru Martins Brabbinsin idarəsi ilə Hollandiyanın Kral Simfonik Orkestri, xoru və solistləri ifa etmişlər. Əsərdə ümumi kontekstdə həm müasirlik, həm də Şərqi fərqli bir təkəkkür tərzini Orta Əsr sufi fəlsəfəsi açıqlanıb.

Əsərdə Şərqi təkəkkürünün və onun fəlsəfi ideyalarının özəyini təşkil edən tendensiyaların müasir üsullarla sintezi təqdim olunub. Əsər qeyri-ənənəvi tərkibə malik ansambl üçün nəzərdə tutulsa da, onun ifasında əsasən sufi məclislərində istifadə olunan musiqi alətlərinə müraciət olunub. Əsas prinsipini hər ölkəyə xas təmr səslənməsinin saxlanılmasından ibarət olan layihədə, bir tərəfdən ney, tütək, kanon, qoşanağara və

milli "səs", digər tərəfdən isə violonçel, skripka və alt kimi klassik alətlər öz təmr rəngarəngliyi ilə dinləyicini valeh edir.

Almaniya Dövlət Teatrının solisti Əvəz Abdulla özünə xas fərqli ifası ilə tamaşaçıların ruhunu oxşayıb. F.Əlizadə bu əsər vasitəsi ilə Avropa dinləyicisini tanımayan və hər zaman maraqlı mərkəzində olan sirlə bir mühitə qərq edir. Dinləyicinin təsəvvüründə canlı obraz yaradıb. Əsərdə mistik ruhani fəlsəfə ilə müasir bəstəkar texnikası və modern düşüncə dərin vəhdət təşkil edib.

Firəngiz Əlizadə musiqi mədəniyyətimizdə həm də görkəmli ictimai xadim kimi özünə layiq yer tutur.

Belə ki, hələ 1979 ildə, 32 yaşında Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi seçilmişdir. 2007-ci ildən bu yana Azərbaycan Bəstəkarlıq İttifaqının sədri kimi çalışır. Onun rəhbərliyi altında müxtəlif musiqi problemlərinə həsr olunmuş plenumlar, festivallar, müsabiqələr, konfranslar keçirilib.

Demək lazımdır ki, bu illərdə ittifaqda çox böyük və maraqlı tədbirlər keçirilib. Seksiyalar daimi çalışırlar, lazımı məsləhətlər, təkliflər verirlər. Bəstəkarların əsərləri seksiyalarda dinlənir, mükəmməl olunur. F.Əlizadə gənclərə böyük diqqət yetirir. Gənclərin yaradıcılığına həsr olunmuş daimi plenumlar keçirilir. Bəstəkarlar ittifaqında bir çox mairifərvər işlər aparılır, gənclərin estetik təbiiyyəsinə həsr olunmuş tədbirlər keçirilir. Peşəkar musiqiçi, ictimai xadim olmaqla bərabər, Firəngiz Əlizadə həm də gözəl insandır. O imkan dairəsindən ittifaqın üzvlərinə qayğı göstərir, xüsusən gənclərə, onların dərslərinə, sevinclərinə şərik olur, yardım əlini uzadır.

Firəngiz xanımın xarakterində bir gözəl keyfiyyət də var. O, çox incə, insanpərvər, ləyaqətli şəxsiyyətdir. Böyük böyük, kiçik kiçikdir. Nə qədər yorğun, qayğılı olsa da, üzündən təbəssüm əskik olmur.

Arzumuz budur ki, onun həyatsevərliyi daimi olsun. Bu gün etikanın tükəndiyi bir vaxtda onun daxili və insani etikasını tükənməz, yaradıcılıq axtarışları uzunmüddətli və daha da dinamik olsun, bizim hamımızı yeni-yeni yaradıcılıq uğurları ilə sevindirsin.

Zəfira Qafarova,
Əməkdar incəsənət xadimi, professor,
Azərbaycan bəstəkarlar ittifaqının katibi

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kültüvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyəsi əsasında hazırlanıb.